16.01.23р. 01гр. укр. літ.

Доброго дня! Тема уроку. Осип Турянський. Коротко про митця. «Поза межами болю». Поема у прозі, що хвилює, єднає людські серця, звільняє і просвітлює душу

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

ХІД УРОКУ

Сьогодні, ми поговоримо з вами про одного з найяскравіших представників українського модернізму, знаного як автора поеми в прозі «Поза межами болю». Він представляє експресіоністську стильову течію.

Турянський Осип Васильович

Осип Васильович народився 22 лютого 1880 року в селі Оглядів (нині Радехівський район Львівської області) в родині тесляра.

Окрім нього у родині було ще 7 дітей.

Спочатку навчався в сільській початковій школі, то потім з допомогою сільського вчителя Осип зміг вступити до Львівської української гімназії.

Згодом О. Турянський закінчив філософський факультет Віденського університету.

Життєвий і творчий шлях Осипа Турянського

Осип Васильович Турянський народився в с. Оглядів на Львівщині в селянській сім'ї. Був найстаршим серед дітей. Зростав допитливим і здібним, цікавився історією і фольклором рідного краю. За допомогою сільського вчителя вступив до Львівської української гімназії, потім закінчив філософський факультет Віденського університету. Захистив докторську дисертацію. У Відні цікавився модерним мистецтвом, відвідував кав'ярню, в якій збиралися австрійські митці.

1908 року дебютував оповіданнями «Ей, коб були мене вчили», «Де сонце?», «Курка». З 1910 р. Осип Турянський викладав українську мову та літературу в Перемишлянській гімназії. Восени 1914 р. його мобілізовано до війська та відправлено на сербсько-австрійський фронт, де він потрапляє в полон. Осип

Турянський один з 60 тисяч австрійських полонених, кому пощастило вижити. Пережите в таборі письменник відтворив у повісті-поемі «Поза межами болю».

У 1923 р. Осип Турянський повернувся додому. Займається педагогічною та видавничою діяльністю. Здійснює переклади з угорської, німецької, англійської. За життя видав поему «На суді духа», повість «Дума пралісу», роман «Син землі». Своїм товаришам, які перебували в полоні, присвятив твори: «Іван Правдолюб», «Казка про зимову казку», «Боротьба за великість», «Брате, сьогодні Святий вечір». Написав різдвяну легенду «Як люди приймали Христа» та ін.

Підірване сербським полоном здоров'я швидко тануло. 28 березня 1933 року Осип Турянський помер у лікарні. Похований у Львові. Тільки через п'ятдесят років його ім'я та літературна праця були гідно пошановані.

Перейти за посиланням https://www.youtube.com/watch?v=MhgVxbx97qg

Існують теоретичні роздуми літературних критиків стосовно самобутності твору «Поза межами болю». Р. Плєн, С. Пінчук дали визначення жанру – «поема», Р. Федорів – «повість», М. Селегій – «модерна епопея», З. Гузар – «поема-симфонія», М. Ільницький – «роман». Найчастіше визначають жанр твору «Поза межами болю» як антивоєнна психологічна поема в прозі.

Зверніть увагу на технічну письмову оздобу твору. Майже кожне нове речення, обрамлене поетичною ритмізованою прозою, починається з абзацу й має вигляд віршованих рядків. Дослідження графічного аспекту ліричної форми «Поза межами болю» О. Турянського лежить у глибині застиглого трепету експресіонізму, що в письменницькій практиці визначається великою кількістю тире, крапок, у решті речень у вигляді дужок.

Інколи здається, що основному сюжету нікуди дітися й він має вийти за межі «реального». Наприклад, коли автор як персонаж, замкнувшись у свій світ бажань і спогадів (різдвяна картина), був представлений «потоком свідомості», ірраціональною хвилею простору й часу.

Епічний принцип зображення сюжетної канви твору характеризується тим, що автор часто охоплює все життя людини чи найважливіші її моменти. Із розповідної форми дізнаємося про трагічне життя Штранцінгера, який осліп через поранення в одному з боїв. Його мати з розлуки померла, а наречена

наклала на себе руки. Із діалогу між персонажами стає відомо, що в Сабо нікого не було з рідних, а Пшилуського зраджувала дружина. Перед очима Оглядівського, який був у передсмертному стані, промайнуло все його життя. Письменник, перетинаючи межі ліричної форми твору, забезпечує героям істинно епічну повноту буття, розгортає справжню історію їхньої душі.

Словникова робота. Теорія літератури

Поема в прозі – ліро-епічний твір, написаний прозою, у якому оповідь про історичні події й події життя героїв розкривається через сприйняття й оцінку оповідача.

Дайте відповіді на питання

- Чому О. Турянський вирішив написати про загиблих товаришів? (Твір є своєрідним жалобним вінком)
- Перелічіть друзів у нещасті. (Оглядівський, Добровський, Сабо, Бояні, Пшилуський, Штранцінгер, Ніколич)
- Зачитайте рядки, де йдеться про те, як герої твору стали жертвою злочину.
- Який художній засіб використав автор в уривку: «Ідуть живі трупи по трупі природи»? З якою метою? (Оксиморон, щоб передати жах ситуації, в якій опинилися люди)
- Які тропи подано в уривку: «Чорні хмари закрили заздрісно сонце і блакить неба й повисли над ними, як велетенські чорні крила всесвітнього духа знищення».
- Що було єдиним спадком для Штранцінгера, що лишила йому доля? (Він був сліпий, а скрипка – єдина радість)
- Хто вбив охоронця? (Сабо)
- Чому герої були приречені на смерть? (Не було нічого їсти, тільки гори)
- Хто повинен був померти? (Той, хто найслабший)
- Як потрібно було визначити найслабшого? (Герої будуть танцювати навколо корча, поки хтось не впаде)
- Яка думка була під час руху в кожного з героїв? (Потрібно витримати, а то можуть добити)
- Що допомогло вижити Оглядівському? (Ручки сина, які він ніби відчував на своїй шиї)
- Хто виявився найслабшим? Яким було його останнє прохання? (Бояні. Просив передати мамі, що помер у теплій хаті на м’якій постелі)
- Що робили з одягом Бояні? (Розпалили вогонь)
- Біля вогнища кожен розповідає про себе як особистість в екстремальній ситуації…Продовжіть думку. (Штранцінгер спалює свою скрипку, віддає останнє, що в нього є. Сабо рве банкноти, що підступно здобув, розмірковує про гроші. Оглядівський марить дружиною й сином)
- Хто хоче вгамувати голод людоїдством? (Сабо)
- Хто змусив товаришів здригнутися перед людоїдством? (Ніколич)

- Що засуджує письменник у своєму творі? (Жорстокість війн, кровопролиття, потворні явища життя)
- Визначте стиль твору. (Експресіонізм)

Робота в зошитах

Написати все, що відчуваєш і про що думаєш стосовно твору О. Турянського «Поза межами болю».

Літературний диктант

1) У якому краї народився Осип Турянський? (На Львівщині)
2) Що стало основою для написання твору «Поза межами болю»? (Події сербського полону)
3) Назвіть жанр твору «Поза межами болю». (Поема в прозі)
4) Про кого з героїв сказано: «Його скрипка – це це було все, що воєнна доля йому лишила»? (Про Штранцінгера)
5) Що поділили між собою на обід товариші? (Кусник цукру)
6) Хто був морально найслабший з героїв? (Бояні)
7) Кого з героїв зрадила дружина? (Пшилуського)
8) Хто з героїв сумує за батьком, матір'ю, родичами? (Ніколич)
9) Хто з героїв колись був балетмейстером? (Добровський)
10) Який вчинок Оглядівського зворушив товаришів? (Розділив кусочок цукру)
11) Ким марив Оглядівський, коли залишився один? (Дружиною, сином)

Домашнє завдання

1. Опрацювати матеріал підручника: с. 140-150.
2. Написати есе «Що значить бути людиною?»